

Ecologische bermen

een win-win voor fietsers en natuur

Ecologisch netwerk en versnippering

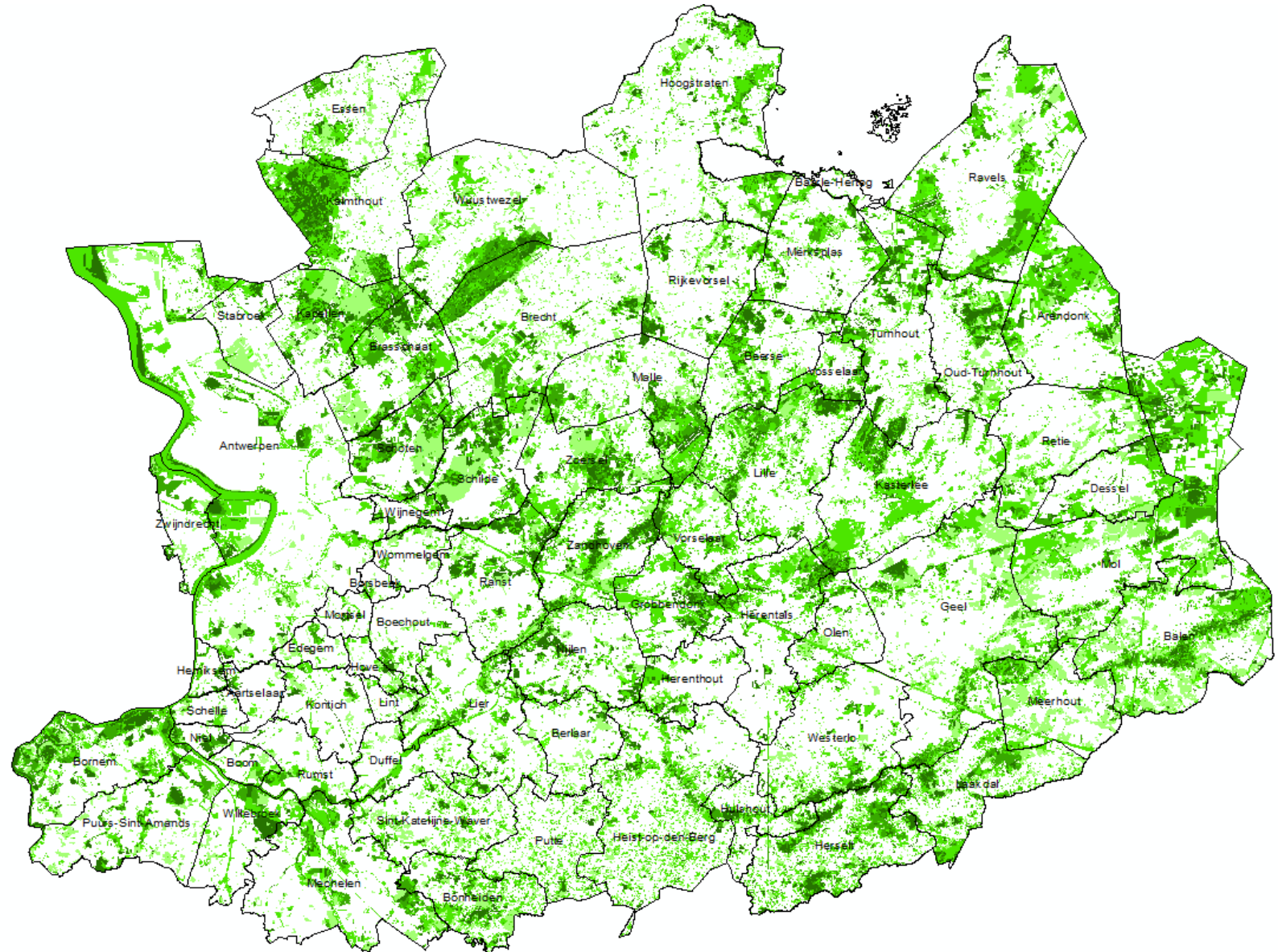
Samenhangend ecologisch netwerk

Een samenhangend ecologisch netwerk

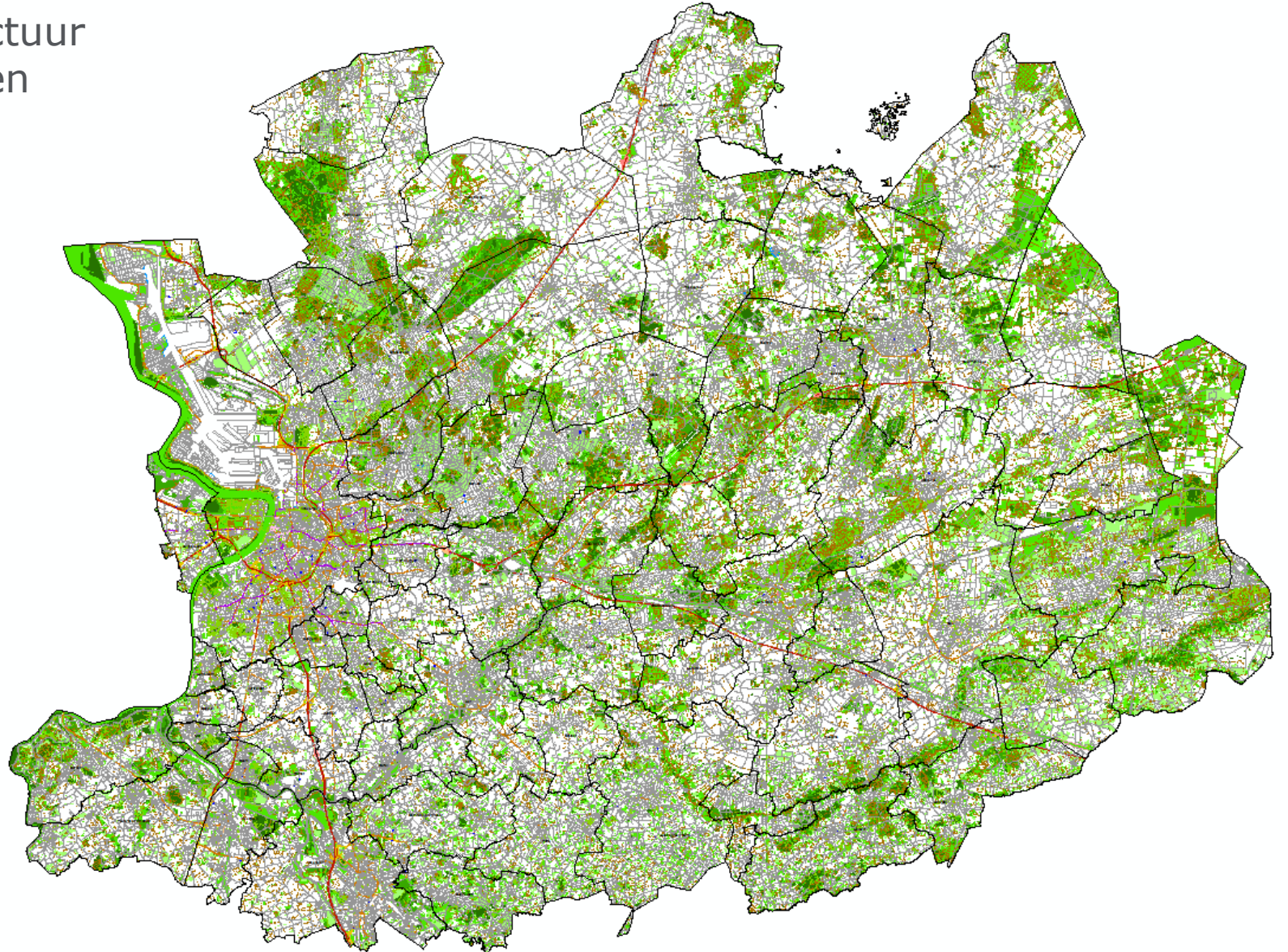
- Robuust functioneel ecologisch netwerk
  - Natuurkernen
  - Natuurverbindingen
- Fijnmazig groenblauw netwerk
  - In buitengebied en in de stedelijke omgeving

Een samenhangend ecologisch netwerk

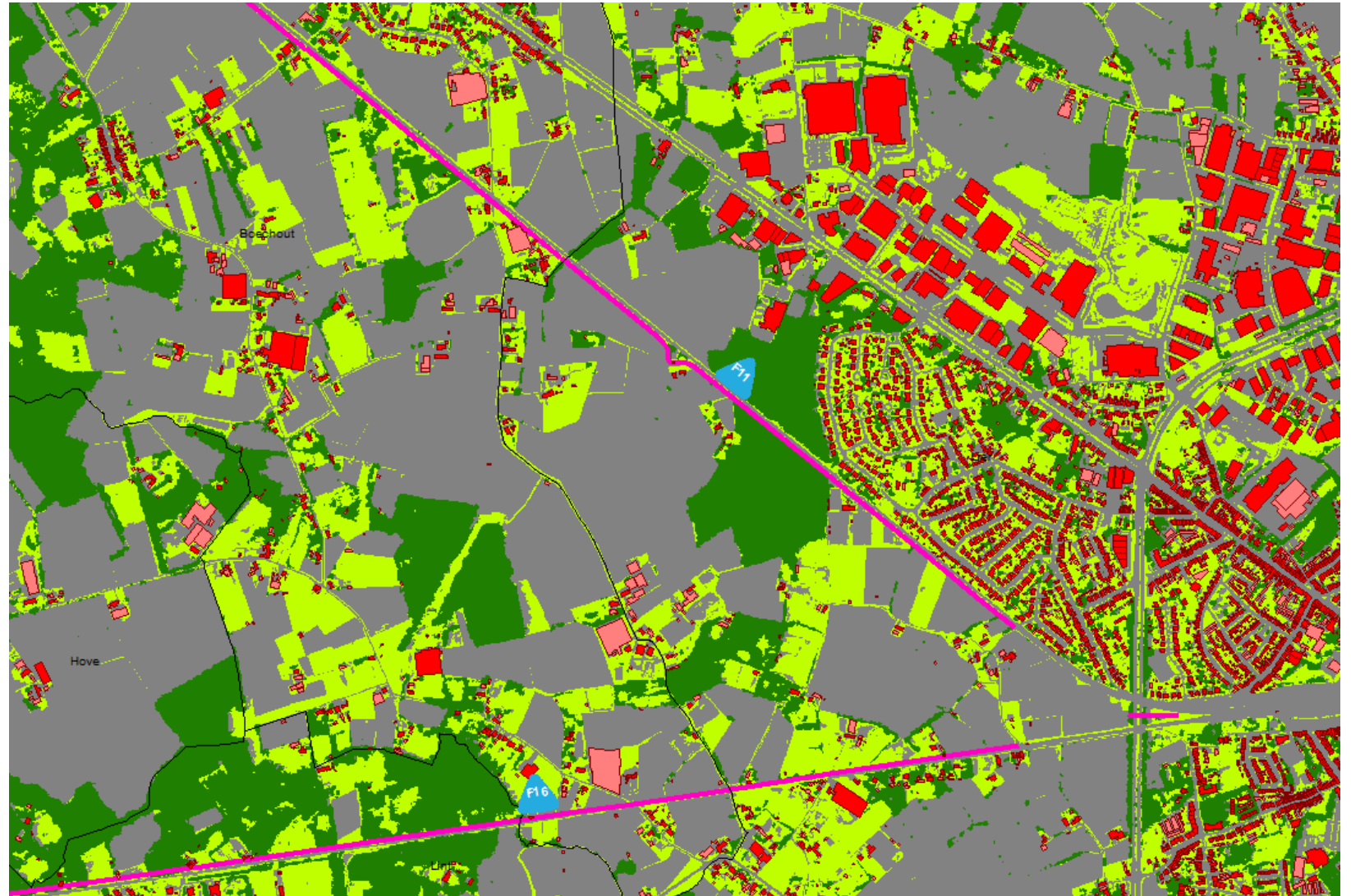
- Versnippering door infrastructuur
- Knelpunten en opportuniteiten

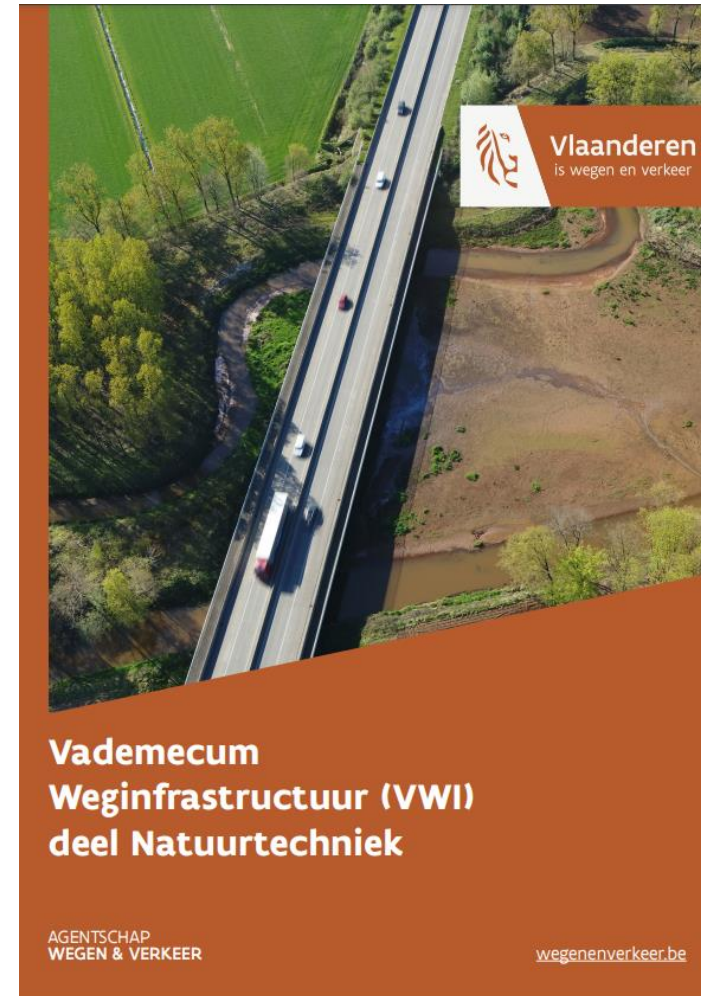
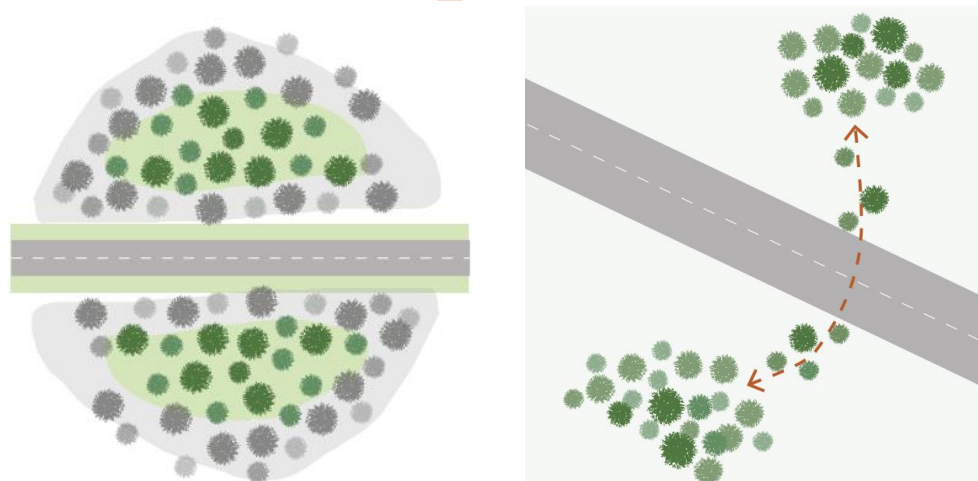
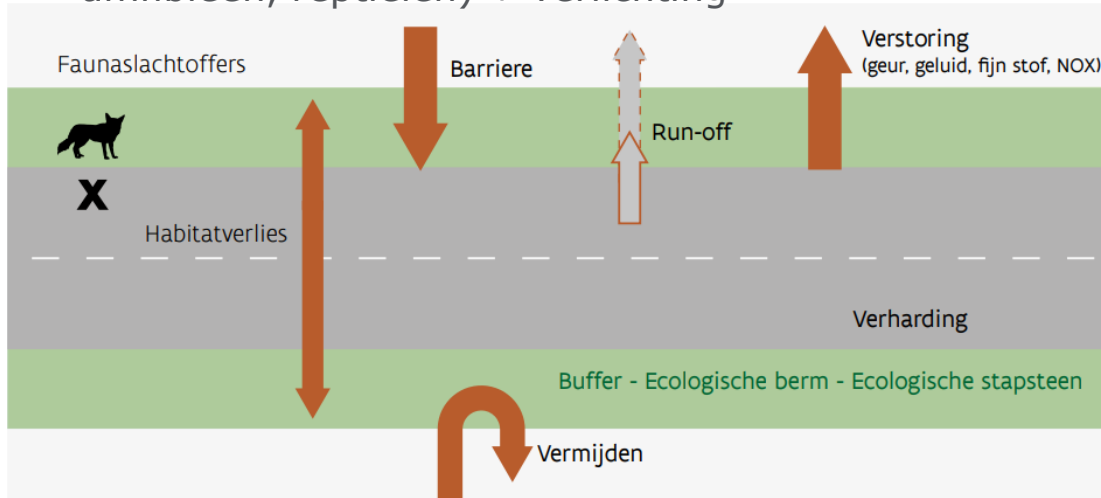
Een samenhangend ecologisch netwerk

- Versnippering door infrastructuur
- Knelpunten en opportuniteiten

Een samenhangend ecologisch netwerk

- Versnippering door infrastructuur
- Knelpunten en opportuniteiten
  - Fietsnelwegen: impact op minder mobiele soorten (egel, amfibieën, reptielen) + verlichting

Een samenhangend ecologisch netwerk

		Inrichting bermen Ontharding Waterafvoer Weguitrusting	Ecoduiker (nieuw of omvorming)	Andere kleine fauna-onder- doorgangen	Grote fauna- maatregelen (onder de weg en over de weg)
A.	Onderhoudswerken toplaag				
B.	Aanleg vrijliggende fietspaden				
C.	Beperkte herinrichting van bestaande weg				
D.	Heropbouw volledige wegstructuur				
E.	Volledige nieuwe in- richting of uitbreiding bestaande weginfra- structuur				
F.	Aanleg nieuwe weg				

 Maatregelen moeten zeker onderzocht en opgenomen worden.

 Maatregelen onderzoeken en indien mogelijk uitvoeren.

 Niet van toepassing.

Figuur 1: Welke maatregelen bij welk type infrastructuurproject

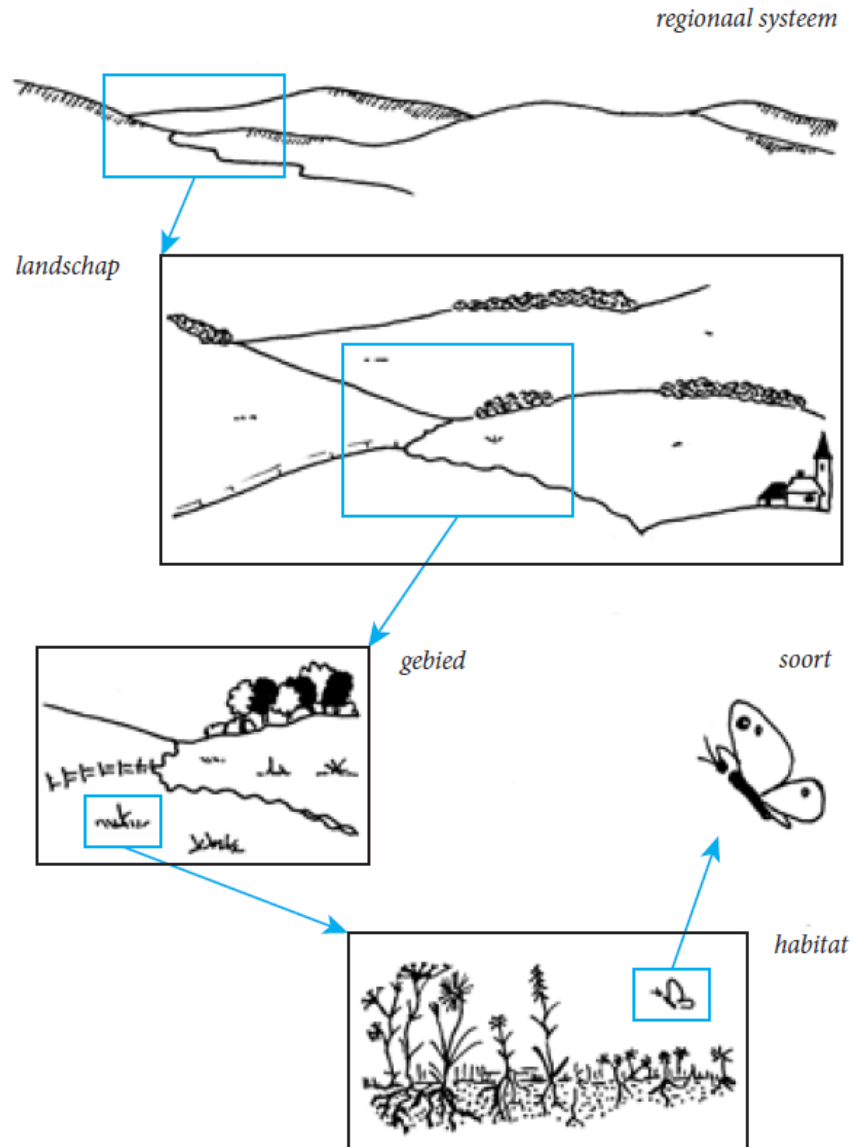
**Vademecum
Weginfrastructuur (VWI)
deel Natuurtechniek**

AGENTSCHAP
WEGEN & VERKEER

wegenenverkeer.be

Functioneel leefgebied en verbindingen

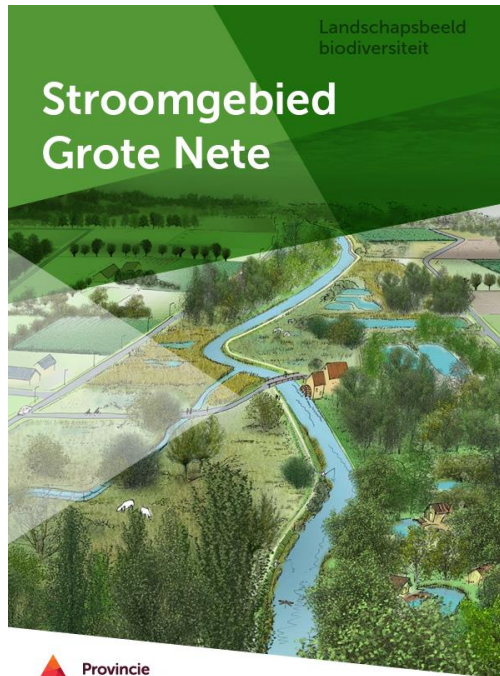

Bron: Handboek voor beheerders
Deel 1 habitats

Functionele verbindingen

Landschapsbeelden
biodiversiteit

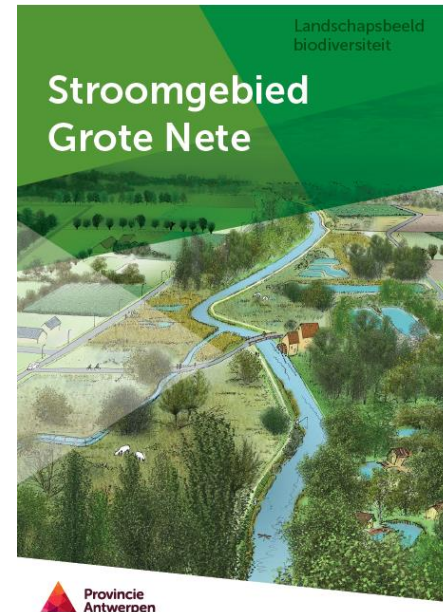
Functioneel leefgebied

Ecoprofielen als leidraad voor beheer

- Overzicht van maatregelen die gunstig zijn voor een set van soorten met gelijkaardige ecologische eisen, onafhankelijk van de plaats waar ze voorkomen.
- Een soort hoort vaak thuis in meerdere habitats of landschapstypen en bijgevolg kunnen meerdere ecoprofielen van toepassing zijn.
- Waar te vinden?
  - Handboek voor beheerders Deel II: soorten
  - Landschapsbeelden biodiversiteit provincie Antwerpen

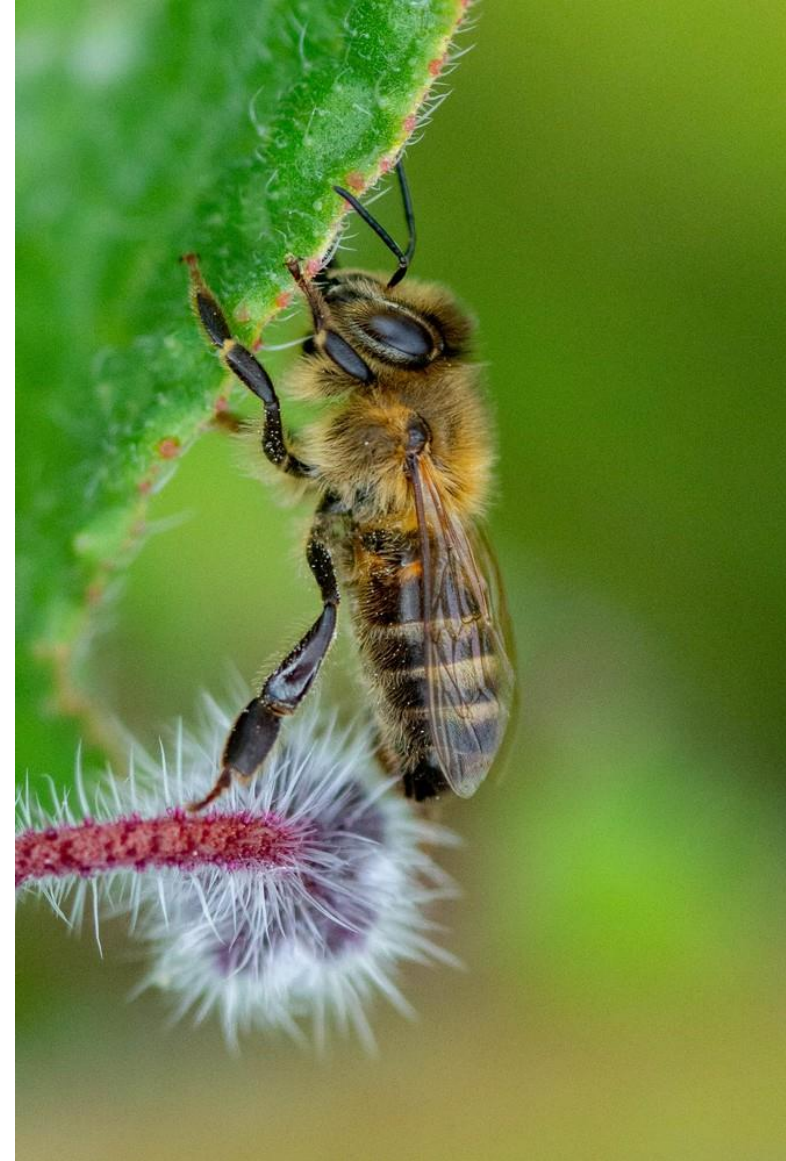

Parklandschap Voorkempen

Verbindingen en stapstenen

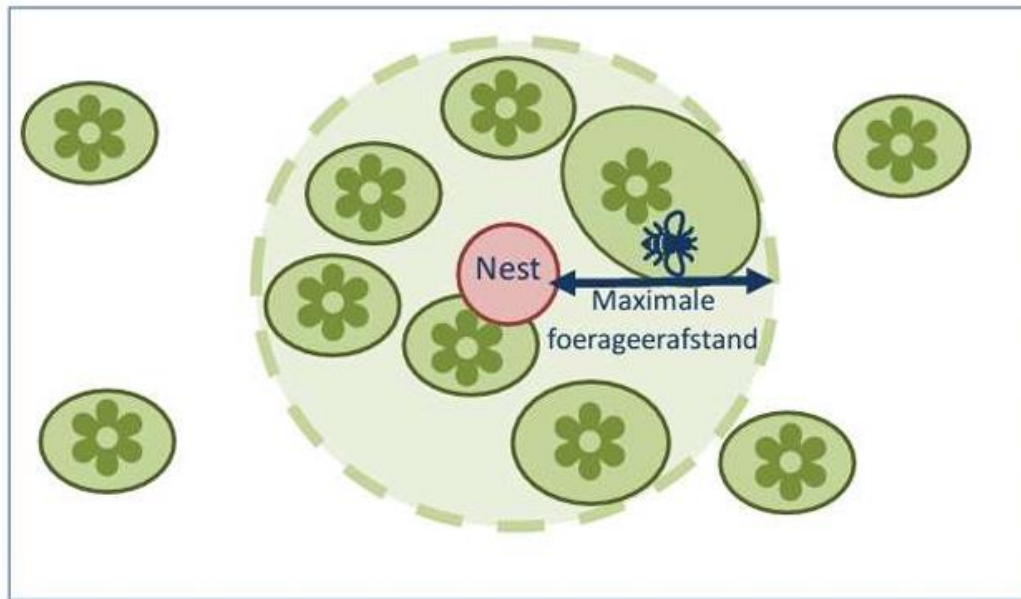
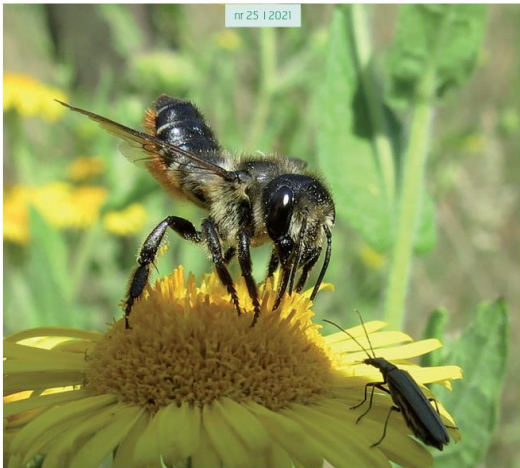

Verbindingen en stapstenen

- Ambassadeursoorten - Verbinden voor bijen

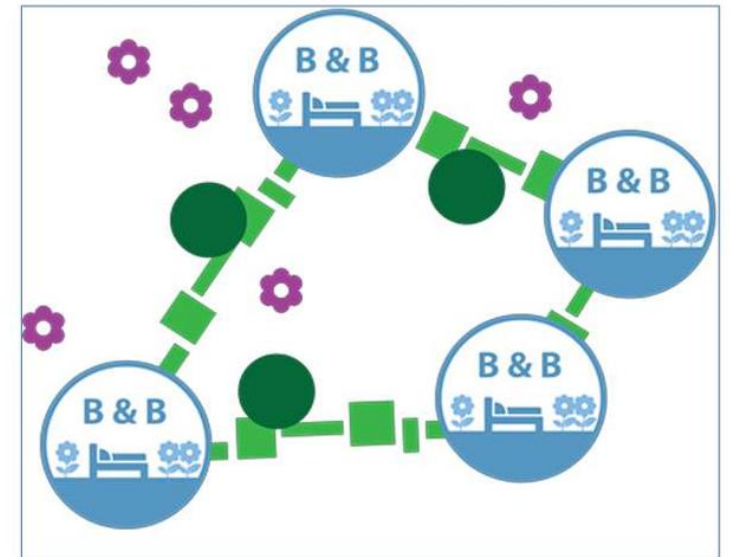

Bijenplan Klein-Brabant

Figuur 4: Ruimtelijke weergave van de basisbehoeften in het leefgebied van wilde bijen, nest-/voortplantingshabitat en voedselhabitat moeten dicht genoeg bij elkaar liggen. De maximale foerageerafstand van bijen bepaalt welke bloemen in de omgeving van het nest bezocht kunnen worden. (Wim A. Ozinga et al, Ecoprofielen voor wilde bijen en zweefvliegen, 2022)

Bron: Wielandts, M. 2022. Bijenplan voor Sint-Niklaas. Inventarisatie en beheertips. Rapport Natuurpunt Studie 2022/29, Mechelen

Figuur 7: Voorstellen van een bijvriendelijk netwerk bestaande uit de verschillende bouwstenen: Bed & Breakfast-gebieden (blauw), Verbindend landschap (groen) inclusief stapstenen (groene bollen) en bij-tankstations (paars) (uit Van Rooij et al, 2020).

Bron: Wielandts, M. 2022. Bijenplan voor Sint-Niklaas. Inventarisatie en beheertips. Rapport Natuurpunt Studie 2022/29, Mechelen

Verbindingen en stapstenen

Verbindingen en stapstenen

warme
open
plekken

takkenrillen

Bloemrijk grasland en ruigte

Wilgen en bramen

Verbindingen en stapstenen

CC BY-NC-ND Brigitte Van Passel

Verbindingen en stapstenen

Verbindingen en stapstenen

CC BY-NC-ND Marc Haegeman

CC BY-NC-ND Marc Haegeman

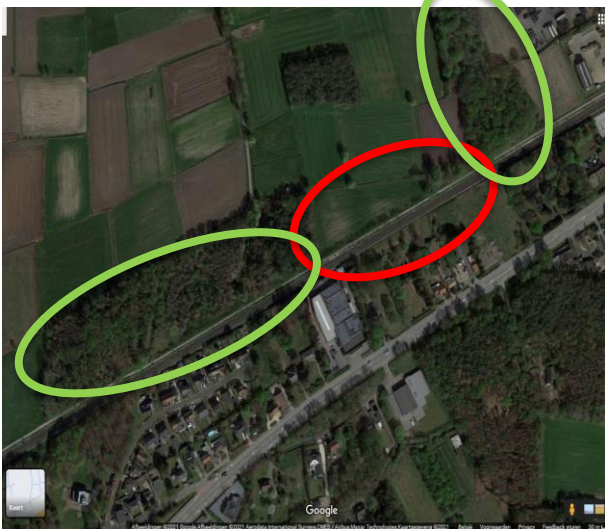

CC BY-NC-ND Marc Haegeman

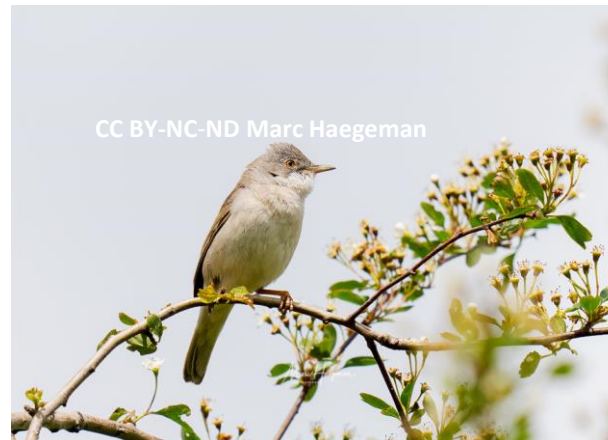
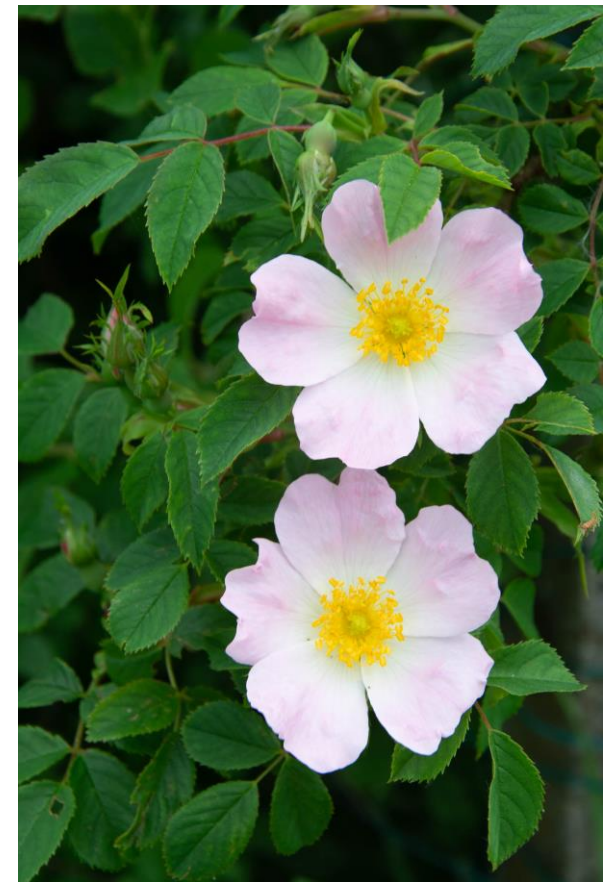

Verbindingen en stapstenen

Verbindingen en stapstenen

CC BY-NC-ND Marc Haegeman

CC BY-NC-ND Marc Haegeman

Welke soorten?

Provinciale Prioritaire Soorten

Bescherming Provinciale Prioritaire Soorten

In de provincie Antwerpen komen zeer zeldzame planten en dieren voor. Het zijn parels waar we extra zorg voor moeten dragen. Benieuwd of ze ook in jouw gemeente voorkomen? Ontdek hier hoe ook lokale besturen kunnen meehelpen aan het beschermen van provinciale prioritaire soorten.

Wat kan je als stad of gemeente doen?

- Weet welke Europese, Vlaamse en Antwerpse prioritaire soorten in je stad of gemeente voorkomen: voer dan een soortentoets uit. Meer details hierover lees je in de onderstaande 'Handleiding Prioritaire Soorten'.

PDF Handleiding Prioritaire Soorten
pdf - 1 MB

- Neem maatregelen ter bescherming van prioritaire soorten:
  - Screen vergunningen op deze soorten
  - Maak een beheerplan of [groenvisie](#) op die rekening houdt met deze soorten

Welke soorten zijn prioritair?

Bijdrage aan SDG's

Provinciaal Prioritaire Soorten in de provincie Antwerpen

Versie 2021

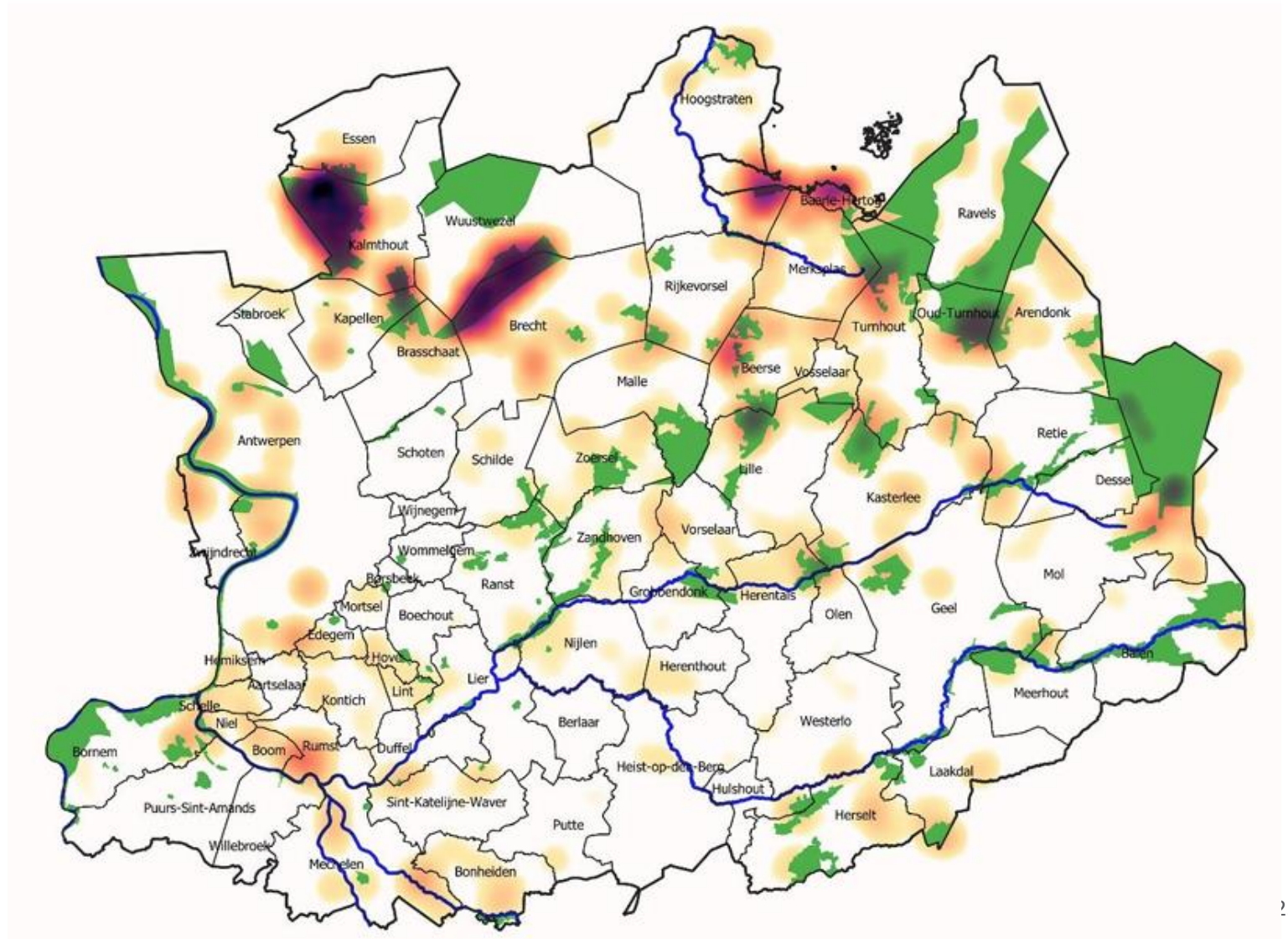
Dirk Maes, Geert De Knijf, Koen Devos, Jan Gouwy, Ralf Gyselings, Jo Packet, Jeroen Speybroeck, Kristijn R. R. Swinnen, Arno Thomaes, Koen Van Den Berge, Wouter Van Landuyt, Gerlinde Van Thuyne & Glenn Vermeersch

INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK

Prioritaire soorten provincie Antwerpen- amfibieën en reptielen

- Ontsnippen door aanleg
  - amfibieëntunnels
  - waterelementen

Prioritaire soorten Provincie Antwerpen – dagvlinders

- Werken aan verbindingen:
  - Nectaraanbod in bermen
  - Gefaseerd maaien
  - Kleine landschapselementen
  - Bosranden
  - ...

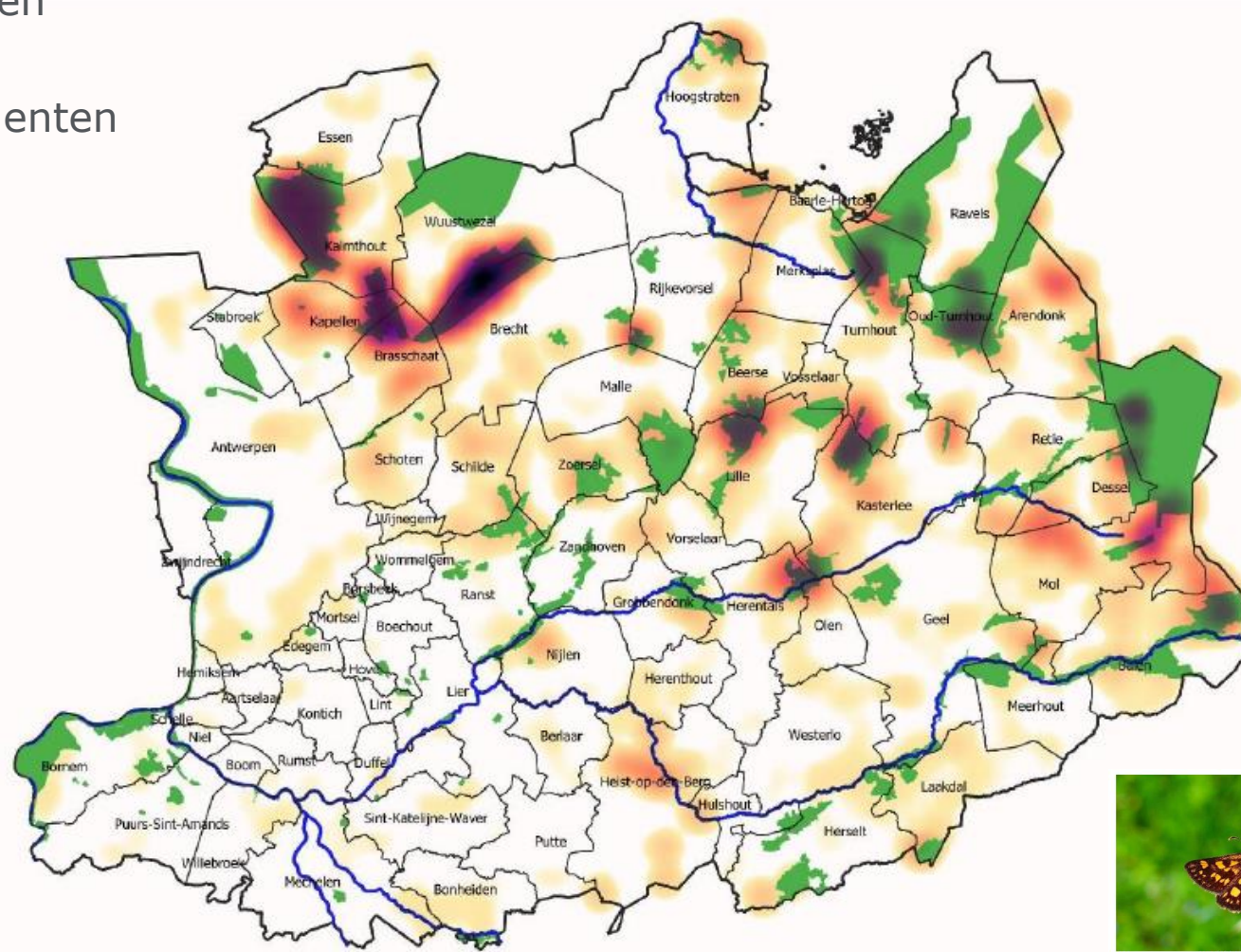

Foto 7 Bont dikkopje (links), één van de provinciaal prioritaire dagvlinders en Heivlinder, één van de provinciaal belangrijke habitattypische dagvlinders in Antwerpen (foto's Dirk Maes).

Welke soorten in je gebied? Kijk op waarnemingen.be

Waarnemingen.be

Rembrandt De Vlaeminck

Invoeren Ontdek Projecten Over ons Community Oude site

Profiel Waarnemingen Foto's Geluiden Soorten Tellingen Projecten Locaties Groepen Alerts

- Profiel
- Waarnemingen
- Foto's
- Soorten gezien
- Soorten niet gezien
- Gebruikerslocaties
- Tellingen

Waarnemingen.be

Invoeren Ontdek Projecten Over ons Community Oude site

VANDAAG
22.847 nieuwe foto's
Neem snel een kijkje!

- Gebruikers
- Ranglijst soorten
- Subsites
- BioBlitzes
- Provinciale prioritaire soort

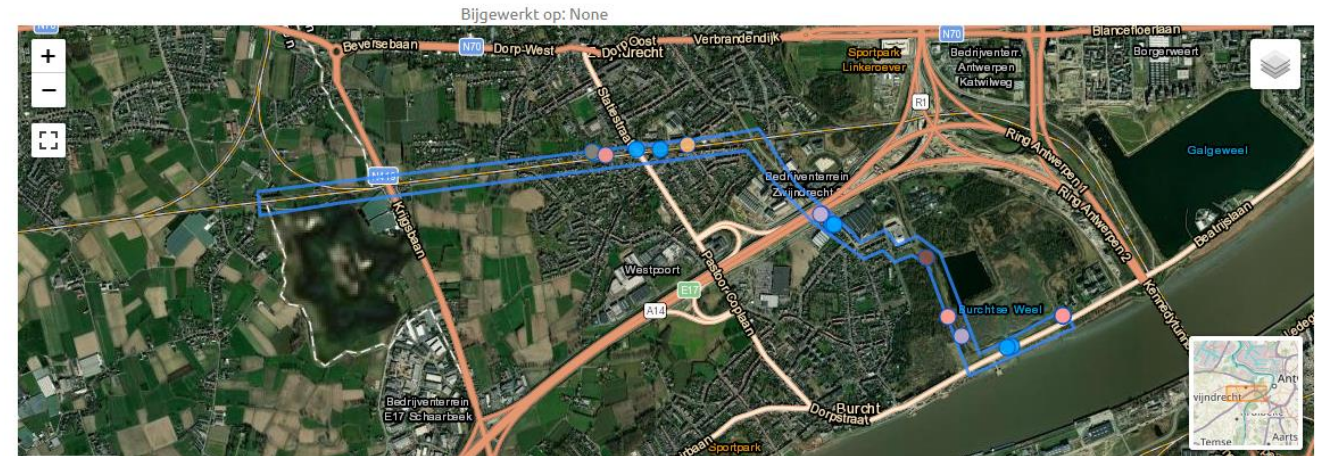

Welke soorten in je gebied? Kijk op waarnemingen.be

- Maak een **gebruikerslocatie**
- Raadpleeg lijst van soorten
- Filter op soortgroep, zeldzaamheid, verkeersslachtoffers, ...

F4 - Provincie Antwerpen (Rembrandt De Vlaeminck)

Details	Waarnemingen	Foto's	Geluiden	Soorten gezien	BioBlitzes
Dit is een gebruikerslocatie werk bij					
Naam	F4 - Provincie Antwerpen	Data	Aantal	Gebruiker	Waarnemingen
Oppervlakte	498.874 m ²	Waarnemingen	6.173	Kris Peeters	765
Land	België	Gebruikers	238	Luc Audenaerde	384
		Foto's	1.452	René, Maes	326
		Geluiden	1	Aimé Franssens	246
		Soorten	1.109	koen Janssens	239

Welke soorten in je gebied? Kijk op waarnemingen.be

F4 - Provincie Antwerpen (*Rembrandt De Vlaeminck*)

Details Waarnemingen Foto's Geluiden Soorten gezien BioBlitzes

2022-10-11 - 2023-10-11 Selecteer een soort Reptielen en amfibieën Alle zeldzaamheden

Zoek >= 0 likes Filter Wis filters Toon geavanceerd

Waarnemer Alle geslachten Alleen goedgekeurd Alleen onzeker alle types Waarnemingen van iedereen

Alle levensstadia Alle activiteiten Alle methodes

Welke soorten in je gebied? Kijk op waarnemingen.be

Kleine watersalamander

Lissotriton vulgaris (LINNAEUS, 1758)

Reptielen en amfibieën   Echte salamanders   Lissotriton   *Lissotriton vulgaris*   Soort

Details   Waarnemingen   Kaarten   Foto's   Geluiden   Statistieken   Op/in   Namen

Verspreidingskaart

Gebruik interval

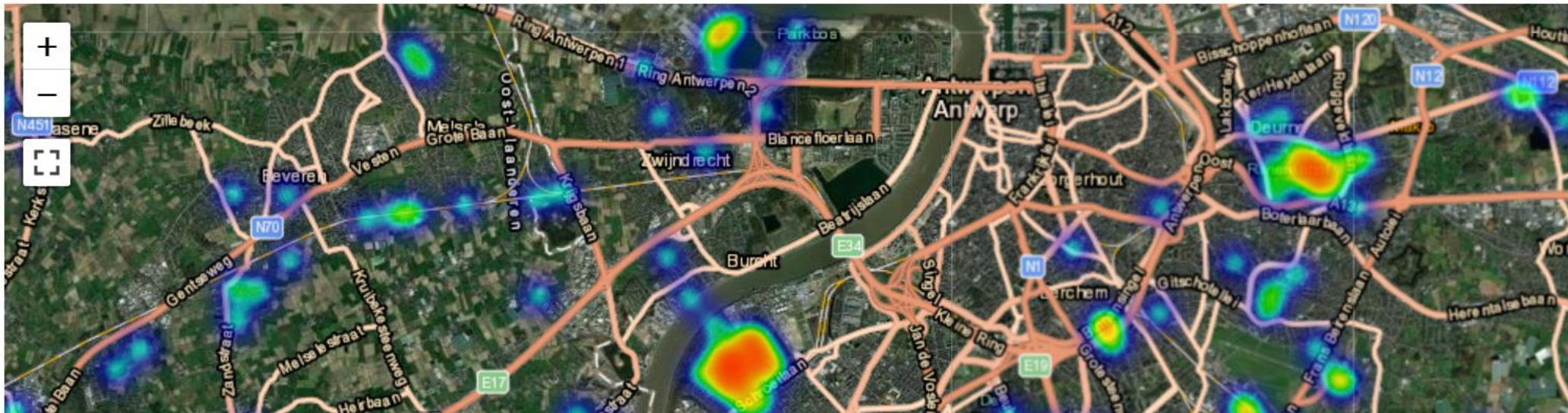
2004-10-11

2023-10-11

Alleen goedgekeurd

heatmap

Filter

Meer info over soorten op Ecopedia

ecopedia
bouwen aan groenexpertise

Natuurkennis **Natuur & Groen** Wet & beleid Materiaal Groene economie

Soortbeheer

Specifiek beheer voor soorten

Naast het beheer van biotopen is het gericht beheer van soorten of soortgroepen belangrijk in natuurbeheer. Dit kan door in het regulier beheer dat vaak gericht is op vegetaties aandacht te hebben voor specifieke eisen van soortgroepen of individuele soorten.

Vleermuizen

Overlastsoorten

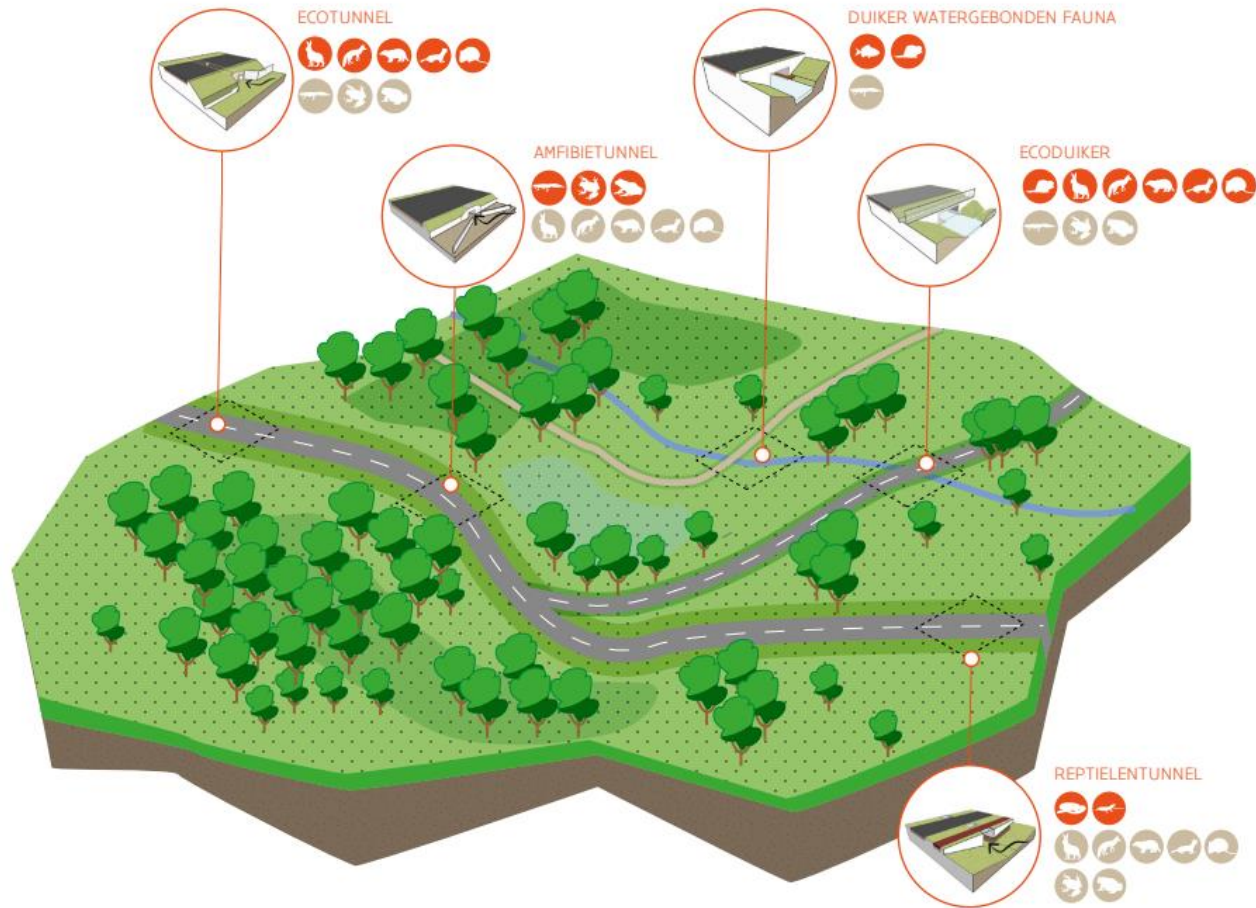
Ecoprofielen

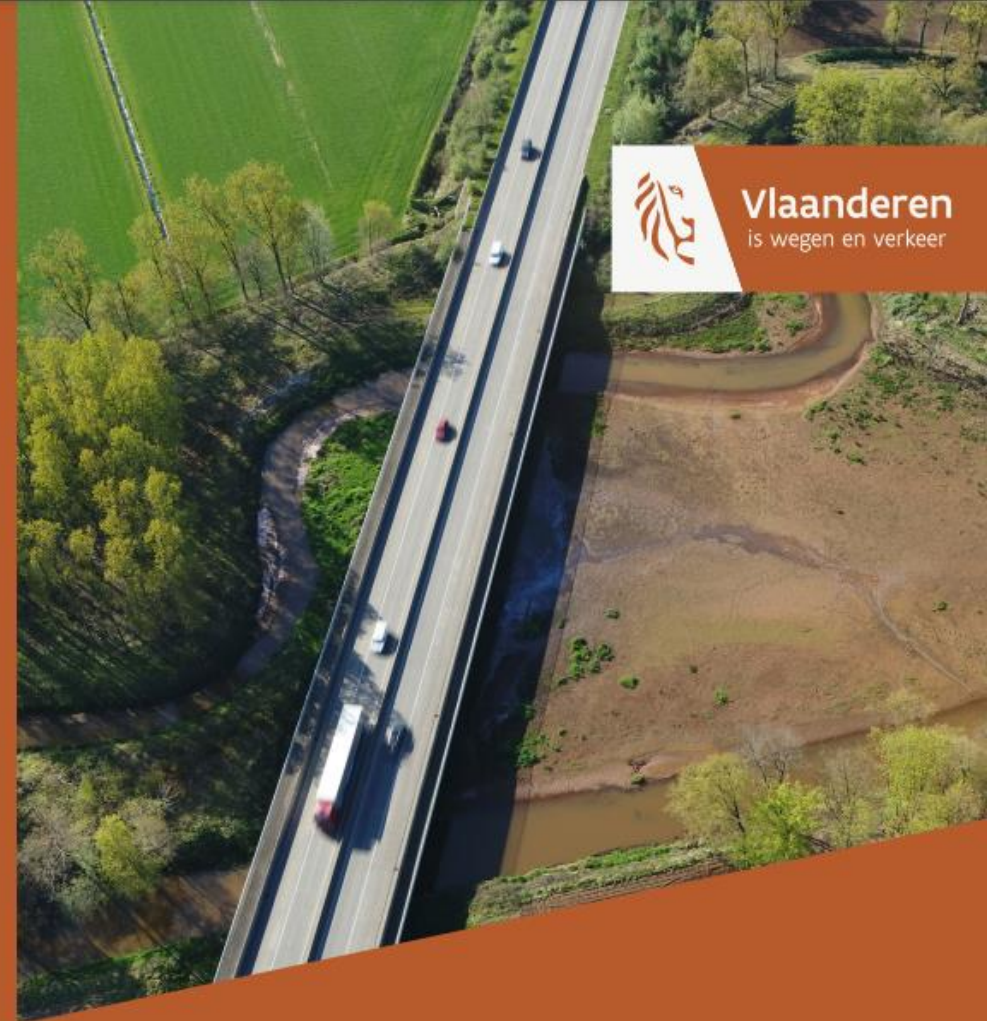
Vademecum Natuurtechniek 🖱️

- Fauna-onderdoorgangen

Figuur 4-1: De verschillende soorten kleine fauna-onderdoorgangen ingebed in een fictief landschap

Bron: Vademecum Weginfrastructuur – deel Natuurtechniek, Agentschap Wegen en Verkeer 2023

Vademecum Weginfrastructuur (VWI) deel Natuurtechniek

AGENTSCHAP
WEGEN & VERKEER

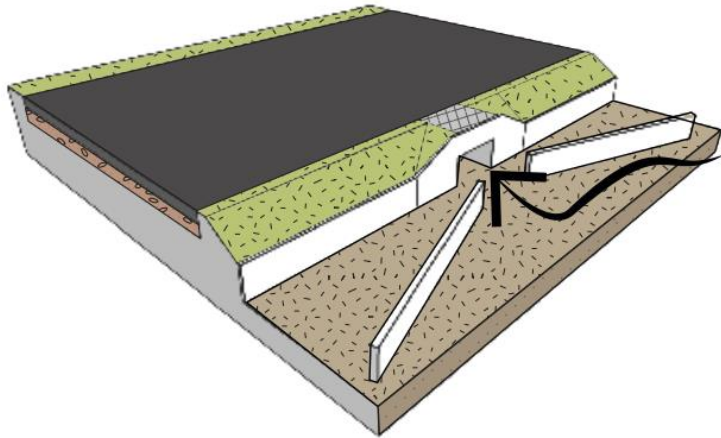
wegenenverkeer.be

Praktijkvoorbeelden: F12 - amfibieëntunnel

- In samenspraak met ANB en Natuurpunt kijken waar de noodzaak is
- F12: paddentrek
- Plaatsing op locatie tussen 2 poelen

Fiche 4-D. Amfibieëntunnel

Bron: Vademecum Weginfrastructuur – deel Natuurtechniek, Agentschap Wegen en Verkeer 2023

Praktijkvoorbeelden: Hoogmolenbrug

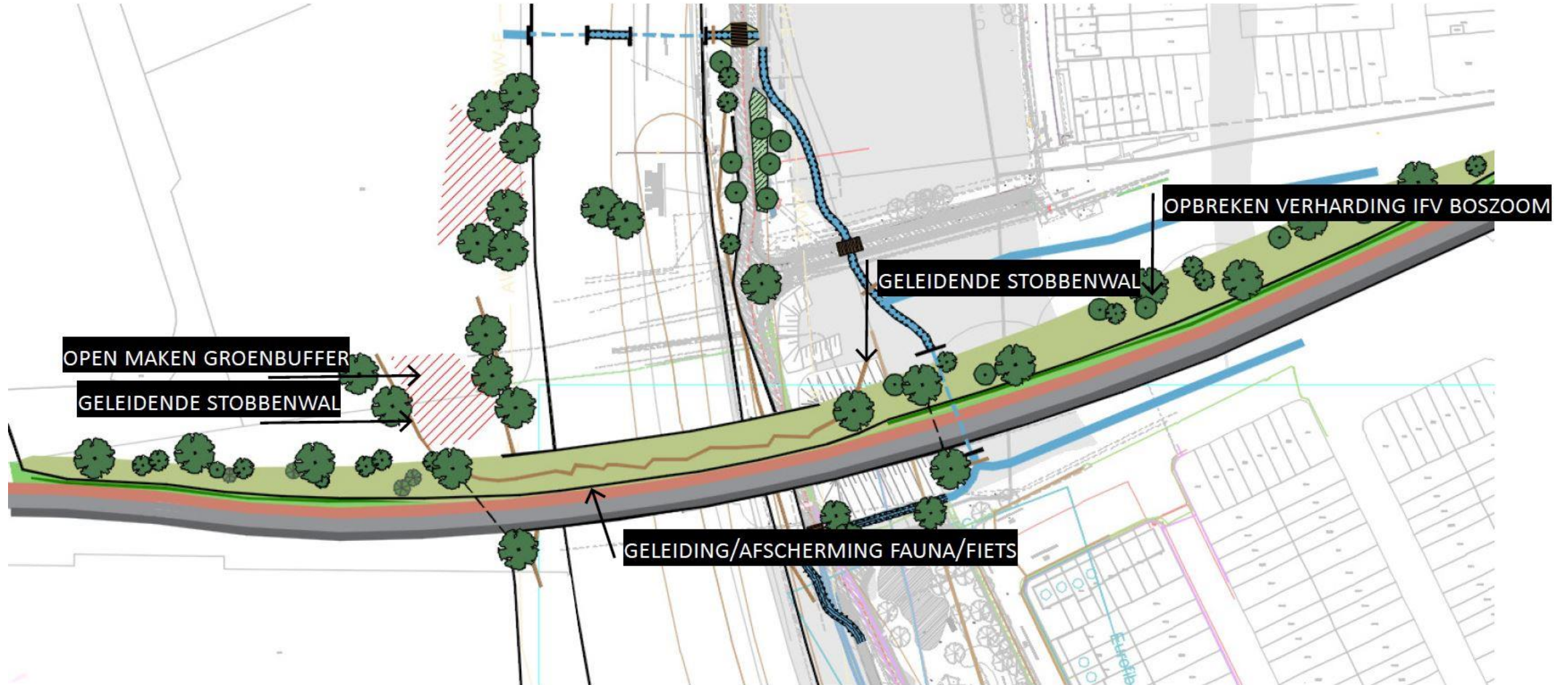

Praktijkvoorbeelden: F105 - ecopassage Poederleesesteenweg

Praktijkvoorbeelden: Ontwerp Transcontinentaalbrug

Praktijkvoorbeelden: Afsluiting Fietsostrades

- 20cm onderaan open laten
  - voor klein wild
  - Makkelijker te maaien
- 1m20 hoog
  - Groot wild

Verlichting

- Website
  - Vleermuizen en verlichting
  - Duisternisbehoeftekaart

Referenties

- <https://wegenverkeer.be/vademecum-natuurtechniek>
- <https://www.provincieantwerpen.be/lokale-besturen/duurzame-gemeenten/advies/landschapsbeelden.html>
- <https://www.waarnemingen.be>
- <https://www.ecopedia.be/pagina/soortbeheer>
- <https://www.provincieantwerpen.be/lokale-besturen/duurzame-gemeenten/advies/prioritaire-provinciale-soorten/vleermuizen.html>

Bedankt

BARBARA TACK
DIENST DUURZAAM MILIEU- EN NATUURBELEID
Departement Leefmilieu
Team Studie Natuur & landschap
Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen
T 03 240 59 82
www.provincieantwerpen.be